

Intersubjectivity and the Political: Butler's Deconstructive Reading of Arendt's Thought

Bayan Karimy*

Abstract

The purpose of this study is to compare and analyze Hannah Arendt's and Judith Butler's views on the formation of political conditions. The central concern of these two thinkers is not the compilation of a systematic and formal theory about the political, but an examination of the possibility and impossibility of the conditions of the political. Butler's later views, as he has repeatedly pointed out, emerged through the redefinition of Arendt's concepts of political thought about the space of appearance, plurality, and coordinated action in political intersubjectivity. In his later works, Butler goes beyond the theory of individual performativity and emphasizes the realm of collective performativity, he also highlights the concept of the body and its role in the space of appearance and the performance of multiple actions to show that without emphasizing the importance of physical life and consequently the private sphere, in essence, the discussion of freedom of speech and coordinated action is absurd and illogical. The main question of the study is how Butler proposes new forms of ontology, politics, and ethics through the conception of a performative theory of assembly inspired by the agency of the political in Arendt's thought? The deconstruction of the key concepts of plurality and the public sphere and the transformation of their traditional meanings through a conceptualization in the realm of otherness and the private leads to the emergence of different kinds of identities.

* Assistant Professor of Philosophy, Educational Science Department, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran,
karimi.bayan@uok.ac.ir

Date received: 2023/06/15, Date of acceptance: 2023/09/09

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Keywords: Arendt, Butler, the political, space of appearance, plurality, action in concert, performative assembly.

Introduction

Hannah Arendt's views on the political and the results that flow from them are central themes that occupy an important place in contemporary political thought and have given rise to new fields in politics and ethics. In her recent approaches, Judith Butler has been influenced by Hannah Arendt's political thought for nearly two decades in some of her most important works. At the outset, one might think that Butler's influence of Foucault's ideas, especially regarding the power and importance of individual agency, as well as her tendency to analyze and examine gendered approaches, prevent her from being considered an Arendt thinker. If we consider his views on the importance of the public sphere and the analysis and study of contemporary political, economic, and social assembly, its influence on Arendt's political thought cannot be denied, especially in her recent books, the place Arendt's political thought has in creating important and influential concepts. She has referred to coordinated action, collective action, group resistance, plurality, and the space of appearance, concepts neglected in Foucault's thought. Here, Butler proposes new forms of politics and social ontology and attempts to answer the central question of what conditions we need for the possibility of action. Instead of focusing on Arendt's philosophical question, who is man and what is his capacity for action? In the context of contemporary social changes, it answers the philosophical question of who can fundamentally be considered human.

Research Method

In this study, using a descriptive-analytical and comparative method, we will first describe and analyze, in two separate parts, the concept of the intersubjectivity of the political, as well as its connection with the central themes of appearance space, plurality, coordinated actions, embodied actions, and performativity in Arendt's and Butler's thought. Then, in the evaluation section, while comparing and analyzing the opinions of these two thinkers, we will see what possibilities Butler offers as a result of examining the possibility or impossibility of the political in Arendt's thought in order to rethink new forms of social identities with a deconstructive approach.

Evaluation

Butler cannot be presented as Arendtian thinker because, unlike Arendt, his concern in dealing with politics and conceptualization in political sphere is not to stay in the field or to call it original, but to deal with the new political, social and economic phenomena. And she considers it important to rethink political concepts from the point of view of finding a way out of the current crises. Therefore, agency cannot be reduced only to the public sphere, but its root must also be sought in the social ontology of life. Starting from these lines, her critical reading deals with issues such as the irreconcilable conflict between the public and the private, the transformation of the concept of plurality and its extension to the meaning of otherness, and the place of the embodied actor in the assembly, in order to confirm the positions of those commentators who, in their opinion, Butler used Arendt's thought against Arendt. Butler finds in Arendt's thinking resources to read Arendt against herself, a methodology that allows Butler to correct and complement Arendt's work. From this point of view, it is not possible to define the stratum only by its rhetoric and coordinated action. Agency and power in society has given (Arendt), but it should be considered with different performances by the body and by those whose lives are often and perhaps never with the project of accumulating new definitions of human concepts, agency and presented contemporary movements (Butler). The realization of coordinated action (Arendt) and the implementation of assemblies (Butler) requires overcoming the concept of individualism. Although change can occur at the individual level, the experience of contemporary political and social movements has shown that people change in the context of relationships, creating new structures and dismantling previous ones.

Conclusion

Arendt's remarks on coordinated action are limited to people acting in a coordinated way to achieve the will of the political unit. Butler extends the question of how different groups with different aspirations can act harmoniously in an all-round and comprehensive reading of the performative dimension of otherness. Contemporary politics needs more than anything else the will of the people, not an individual will, a will that can only be strengthened through the gathering of performances and the acceptance of the internal conflicts of groups. The internal conflict about the meaning of otherness in social and political life will also be particularly linked to the debates about radical democracy, social justice and identity politics.

Bibliography

- Arendt, Hannah (1998) *The Human Condition*, Chicago: University of Chicago Press.
- Arendt, Hannah (2005), *The Promise of Politics*, New York: Schocken Books.
- Arendt, Hannah (2011) Vaze Bashar, translated by Masoud Olia, Ghoghnoos, Iran. [In Persian]
- Asghari, Muhammad, Karimi, Bayan (2020), "Deconstruction and Deontologization of the subject and gender identity: De Beauvoir and Butler" in *Metaphysics*, vol 12, issue 29. pp 131-146. [In Persian]
- Bernstein, Richard J., 'Rethinking the Social and the Political,' *Graduate Faculty Philosophy Journal*, vol. 11, n. 1, 1986, pp. 111-130.
- Austin, J. L. (1975). *How to Do Things with Words*. Cambridge: Harvard University Press
- Butler, Judith (2015), *Notes Toward a Performative Theory of Assembly*, Cambridge: Harvard University Press
- Butler, Judith, (2012) *Parting Ways: Jewishness and the Critique of Zionism* New York: Columbia University Press
- Butler, Judith, and Athena Athanasiou (2013), *Dispossession: The Performative in the Political*, Cambridge Polity Press: UK.
- Chakravorty, Gayatri. 2007. *Who Sings the Nation-State? Language, Politics, Belonging*. Oxford: Seagull Books.
- Dean, Jodi (2008) Change of Address: Butler's Ethics at Sovereignty's Deadlock,' in: Judith Butler's Precarious Politics: Critical Encounters, edited by Terrell Carver and Samuel Chambers. New York: Routledge: pp. 109-126.
- Honig, Bonnie (1995) "Introduction: The Arendt Question in Feminism, in *Feminist Interpretations of Hannah Arendt*, edited by Bonnie Honig, Pennsylvania: Pennsylvania State University Press. "
- Ingala, Emma, (2018), "From Hannah Arendt to Judith Butler: The Conditions of the Political" in *Subjectivity and The Political*, edited by Gavin Rae and Emma Ingala, New York: Routledge. p. 35-53.
- Lloyd, Moya (2015) The Ethics and Politics of Vulnerable Bodies, in: *Butler and Ethics*, edited by Moya Lloyd, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Loidolt, S. (2018). *Phenomenology of plurality*. Routledge: New York.
- Kelz, Rosine (2016) *The Non-Sovereign Self, Responsibility, and Otherness: Hannah Arendt, Judith Butler, and Stanley Cavell on Moral Philosophy and Political Agency*, London: Palgrave Macmillan.
- Mills, Catherine (2007), 'Normative Violence, Vulnerability, and Responsibility,' *differences: A Journal of Feminist Cultural Studies*, vol. 18, n. 2 pp. 133-156
- Rich, Adrienne (1979), *On Lies, Secrets and Silence: Selected Prose, 1966-1978*, New York: Norton
- Pulkkinen, Tuija (2018), "Judith Butler's Politics of Philosophy in *Notes Toward a Performative Theory of Assembly* – Arendt, Cavarero, and Human "Appearing" and "Plurality" in *Redescription*, vol 21, No 2, pp. 128-147.
- Schippers, Birgit (2014) *The Political Philosophy of Judith Butler*, New York: Routledge

بیناسویژکتیویته امر سیاسی: خوانش ساخت گشایانه... (بیان کریمی) ۶۵

Thonhauser, Gerhard (2019), "The power of Public Assemblies: Democratic politics Following Butler and Arendt" *Political Phenomenology: Experience, Ontology, Episteme*, New York: Routledge. pp. 202-219.

Villa, Dana (2000), Introduction: The Development of Arendt's political thought in: *The Cambridge Companion to Hannah Arendt*, edited by Dana Villa (Cambridge University press: Cambridge) pp. 1-22

Yaghubi-Notash, Masoud; Vahid Nejad Mohamad; Mahmud Soufiani (2019), "Language, gender and subjectivity from Judith Butler's perspective", in: *Journal of Philosophical Investigations*, vol 13, pp. 305-315

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بیناسوبژکتیویته امر سیاسی: خوانش ساخت‌گشایانه باتلر از اندیشه آرنت

بیان کریمی*

چکیده

هدف این پژوهش تطبیق و تحلیل آرای هانا آرنت و جودیت باتلر پیرامون شکل‌گیری شرایط امر سیاسی است. دغدغه محوری این دو تألیف نظریه‌ای نظام‌مند و رسمی درباره امر سیاسی نیست، بلکه بررسی امکان و امتناع شرایط امر سیاسی است. آرای متأخر باتلر چنان‌که خودش هم بارها به آن اشاره کرده با بازتعریف مفاهیم اندیشه سیاسی آرنت پیرامون فضای نمود، کثرت و کنش هماهنگ در بیناسوبژکتیویته سیاسی شکل گرفته است. باتلر در آثار متأخرش از نظریه اجراگری فردی گذر کرده و بر ساحت اجراگری جمعی تأکید می‌ورزد، وی همچنین مفهوم بدن و نقش آن در فضای نمود و اجرای کنش‌های متکثر را برجسته می‌سازد تا نشان دهد که بدون صحنه گذاشتن بر اهمیت زندگی بدنمند و به تبع آن ساحت خصوصی اساساً بحث از آزادی بیان و کنش‌های هماهنگ در ساحت عمومی امری پوچ و غیرمنطقی است. پرسش راهبر مقاله عبارت است از این‌که باتلر چگونه در مفهوم‌پردازی نظریه اجراگری تجمع، همزمان با الهام از عاملیت امر سیاسی در اندیشه آرنت، شکل‌های جدیدی از هستی‌شناسی، سیاست و اخلاق را مطرح می‌کند؟ برای تحقق چنین امری با کاربست رویکرد ساخت‌گشایی از مفاهیم کلیدی کثرت و امر عمومی، دگرگون ساختن معانی ستیشان و مفهوم‌پردازی در حوزه دیگربودگی و امر خصوصی می‌توان به ظهور انواع مختلفی از هویت‌ها امیدوار بود.

کلیدواژه‌ها: آرنت، باتلر، امر سیاسی، فضای نمود، کثرت، کنش هماهنگ، نظریه اجراگری
تجمع

* استادیار فلسفه، گروه علوم تربیتی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران، karimi.bayan@uok.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸

Copyright © 2018, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

۱. مقدمه

نگرش‌های هانا آرنت درباره امر سیاسی (the political) و نتایج برخاسته از آن، از جمله موضوعات محوری است که در اندیشه سیاسی معاصر از جایگاه مهمی برخوردار است و راهگشای ظهور عرصه‌های جدیدی در حوزه سیاست و اخلاق شده است. جودیت باتلر در رویکردهای اخیرش در برخی از مهم‌ترین آثارش قریب به دو دهه از اندیشه سیاسی هانا آرنت تأثیر پذیرفته است. در آغاز ممکن است تصور شود که تأثیرپذیری باتلر از اندیشه‌های فوکو به ویژه در رابطه با اجراگری (performativity) و اهمیت عاملیت فردی و همچنین گرایش وی به تحلیل و بررسی رویکردهای جنسیتی مانع از این امر شود که وی را متفکری آرنتی قلمداد کرد (Mills, 2007: 133-156). اگر نگرش‌های وی پیرامون اهمیت ساحت عمومی و همچنین تحلیل و بررسی تجمع‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی معاصر را مدنظر قرار دهیم، تأثیرپذیری وی از اندیشه سیاسی آرنت را نمی‌توان انکار کرد، مخصوصاً در کتاب‌های اخیرش به جایگاه اندیشه سیاسی آرنت در خلق مفاهیم کلیدی و تأثیرگذار پیرامون کنش‌های هماهنگ (action in concert)، عاملیت جمعی (collective agency)، مقاومت‌های گروهی، کثرت (plurality) و فضای نمود (space of appearance) ارجاع داده است، مفاهیمی که در اندیشه فوکو مورد غفلت واقع شده است (Zaharijevic, 2019: 147).

کتاب یادداشت‌هایی پیرامون نظریه اجراگری تجمع (Notes Towards a performative Theory of Assembly هستی‌شناسی اجتماعی (social ontology) جدیدی را مفهوم‌پردازی می‌کند که به جای تمرکز بر عاملیت فردی و اهمیت اجراگری فردی، سوژه را در ارتباط با دیگری (the other)، عاملیت گروهی و اجراگری بدنمند تعریف می‌کند (Butler, 2015: 35-45). این کتاب که از برخی جنبش‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی معاصر الهام گرفته است (Thonhauser, 2019: 15) ^۲ به نحو همزمانی با مواجهه با آرای فلسفی و سیاسی آرنت لازمه اساسی برای همبستگی و عاملیت‌های جمعی را حرکت به سمت نوعی اجراگری بدنمند و متکثر می‌داند که در آن «من» را در جهانی مشترک سهیم می‌سازد تا بدین ملاحظه دست یابد که کنش و عاملیت تنها در درون یک «ما» می‌تواند اتفاق بیفتد. باتلر در این‌جا شکل‌های جدیدی از سیاست و هستی‌شناسی اجتماعی را مطرح می‌کند و درصدد است تا به این پرسش محوری پاسخ دهد که برای طرح و امکان عاملیت به چه شرایطی نیاز داریم؟

باتلر را نمی‌توان به عنوان متفکری آرنتی معرفی کرد، هدف وی از پرداختن به سیاست و مفهوم‌پردازی در این عرصه برخلاف آرنت برای ماندن و یا اصیل خواندن این حوزه نیست،

وی با پدیده‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی نوظهوری مواجه است و بازاندیشی مفاهیم سیاسی را از این منظر مهم می‌داند که راه‌گریزی برای بحران‌های عصر حاضر پیدا کند. بنابراین عاملیت را نمی‌توان تنها به ساحت عمومی تقلیل داد و ریشه آن را باید در هستی‌شناسی اجتماعی زندگی نیز جستجو کرد (Bierhanzl, 2021: 46). بر پایه این خطوط خوانش‌های انتقادی وی به موضوعاتی چون تضاد آشتی‌ناپذیر امر عمومی (The public) و امر خصوصی (The private)، دگرگونی مفهوم کثرت و بسط آن به معنای دیگربودگی و جایگاه اجراگری بدنمند در تجمع می‌پردازد تا بر مواضع آن دسته از مفسران صحه گذارد که معتقدند «باتلر اندیشه آرنت را بر ضد آرنت به‌کار گرفته است» (Chakravorty, 2007: 27; Loidolt, 2018: 188). از این منظر تنها نمی‌توان از طریق سخن‌ورزی و عمل هماهنگ آن هم به قشر تعریف شده‌ای در جامعه عاملیت و قدرت بخشید (آرنت)، بلکه باید با اجراگری‌های مختلف از طریق بدن و توسط آن‌هایی که زیستن‌شان اغلب و شاید هم هرگز به حساب نیامده با طرح اجراگری تجمع تعاریف جدیدی از مفاهیم انسان، عاملیت و جنبش‌های معاصر ارائه داد (باتلر). به جای تمرکز بر پرسش فلسفی انسان کیست و چه عاملیتی دارد؟ بایستی در بستر تغییرات اجتماعی معاصر به این پرسش فلسفی پاسخ داد که اساساً چه کسی را می‌توان انسان تلقی کرد؟ (Pulkkinen, 2018: 129).

در این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و تطبیقی ابتدا در دو بخش جداگانه به توصیف و تحلیل مفهوم بیناسویژکتیویته امر سیاسی و همچنین پیوند آن با موضوعات محوری فضای نمود، کثرت، کنش‌های هماهنگ، کنش‌های بدنمند و اجراگری در اندیشه آرنت و باتلر می‌پردازیم. سپس در بخش ارزیابی، ضمن مقایسه و تحلیل آرای این دو متفکر، خواهیم دید که در نتیجه بررسی امکان یا امتناع امر سیاسی در اندیشه آرنت، باتلر با رویکردی ساخت‌گشایانه چه امکاناتی برای بازاندیشی و آشکال‌جدیدی از هویت‌های اجتماعی مهیا می‌کند.

۲. امر سیاسی، فضای نمود و کثرت در اندیشه آرنت

اگرچه اندیشه آرنت به دلیل طرح مسائلی جدیدی در سیاست با سنت‌های اندیشه سیاسی قبل از خود دارای شکاف‌های عمیقی است، اما در برجسته‌ترین آثارش به همان پرسش محوری سیاست چیست، رجوع کرده است. وی در پاسخ به این پرسش در پی ارائه تعریفی ثابت و قطعی نیست، بلکه در تلاش است تا شرایط امکان و امتناع امر سیاسی را بررسی کند (Villa, 2000: 2). وی با انکار خوانش‌های سنتی و رایج از سیاست به بازتعریف این مفهوم پرداخته و

سیاست را نه به عنوان یک جوهر یا صفت پیشینی و مرکب که از مجموعه‌ای باید و نبایدها تشکیل شده است، بلکه نوعی رابطه‌مندی (Relationality) می‌داند که در کنش و بین انسان‌ها رخ می‌دهد. از این منظر وی همزمان با مخالفت با خوانش‌های ذات‌گرایانه از سیاست، آن را نه در یک انسان به تنهایی، بلکه در بین انسان‌ها جستجو می‌کند. در وضع بشر بلافاصله پس از آن‌که سخن‌وری را به عنوان ویژگی‌ای معرفی می‌کند که انسان را به موجودی سیاسی تبدیل می‌کند به این امر اذغان می‌کند که سخن‌وری به مقدمات ضروری چون مخاطب و ساحت عمومی یا آنچه وی فضای نمود می‌نامد منوط است (Bierhanzl, 2021: 46). برای انسان شدن باید در چارچوب جهانی مشترک (Common world) قرار گرفت و با کنش‌های هماهنگ به انسانیت خود نمود بخشید (Arendt, 1998: 198-199).

آرنت امر سیاسی را با مفاهیمی چون فضای نمود (Space of appearance)، رابطه‌مندی، کثرت و ابتکار بازتعریف کرده و بر اساس چنین مفاهیمی خوانش جدیدی از سیاست ارائه داده است. فضای نمود، فضایی است که در آن من بر دیگران و دیگران بر من نمود می‌یابند، و حضور انسان‌ها را نمی‌توان مانند اشیای جاندار یا بی‌جان تلقی کرد، از آنجایی که انسان توانایی این را دارد که نمود خود را خلق کنند. فضای عمومی (public space) نمود هر جا که افراد به شکلی سیاسی گرد هم جمع شوند از نو بازسازی می‌شود، به عبارت دیگر آن‌جا که انسان‌ها از طریق سخن‌ورزی و کنش هماهنگ با یکدیگر در ارتباط هستند. انسان به تنهایی موجودی غیرسیاسی است و امر سیاسی در میان انسان‌ها و از روابط بین آن‌ها ایجاد می‌شود. آنچه انسان‌ها را در حوزه عمومی متحد می‌کند فضای نمود بین آن‌هاست (Ingala, 2018: 37).

فضای نمود را باید در پیوند مفاهیم رابطه‌مندی و کنش تعریف کرد، ظهور این فضا توسط افرادی که با هدف گفتگو و هم‌اندیشی پیرامون معضلات عمومی گرد هم آیند، تضمین می‌شود، و آن زمان که چنین فعالیتی پایان یابد ناپدید می‌شود. خاستگاه محوری امر سیاسی کنش مشترک است که از آن با شریک سخن‌ها و کردارها شدن یاد می‌کند. عمل نه تنها نزدیک‌ترین رابطه را با بخش عمومی جهان دارد که میان همگان مشترک است، همچنین یگانه عملی است که مقوم آن است (آرنت، ۱۳۹۰: ۳۰۲). همواره فضایی بالقوه وجود دارد که تحقق آن در گرو کنش‌ها و گفت‌وگوهای افرادی است که برای پذیرفتن پروژه‌ای مشترک گرد هم آمده‌اند. این فضا ممکن است مانند انقلاب‌ها به شیوه‌ای ناگهانی رخ دهند، یا از درون و به آرامی اقداماتی برای تغییر بخش خاصی از قانونگذاری یا سیاست‌گذاری انجام شود. آرنت قدرت را رابطه‌مندی و استعداد عمل‌ورزی هماهنگ برای یک هدف عمومی (سیاسی) تعریف می‌کند. به‌زعم

آرنت، قدرت از آن‌جاکه محصول کنش‌های جمعی هماهنگ است و از درون فعالیت‌های مشترک و متکثر عاملان برمی‌خیزد، پدیده‌ای منحصر بفرد است. فضای نمود امری ثابت و ذاتی نیست، همچنین نوعی حقیقت انسان‌شناختی نیست که از سرشت انسان استنباط شود. برعکس، نمود امری بالقوه است، چیزی که برای ایجاد شدن باید تحقق یابد. فضای نمود به‌واسطه سخن‌ورزی و کنش‌های هماهنگ افراد ایجاد می‌شود، فضای نمود زمانی تحقق می‌یابد که افراد با هم عمل می‌کنند و با یکدیگر سخن می‌گویند. این فضا یک پدیده ناپایدار است، زیرا با فعلیت جنبش باقی نمی‌ماند و همچنین نه تنها با متفرق شدن انسان‌ها بلکه با توقف فعالیت‌هایشان نیز از بین می‌رود (Arendt, 1998: 199).

کثرت مفهوم دیگری است که در تعریف امر سیاسی باید بدان رجوع کرد، سیاست برای آرنت فضای تحقق یک ایدئولوژی خاص نیست، بلکه حوزه‌ای است که در آن تضادهای آشتی‌ناپذیری میان عقاید و باورهای افراد وجود دارد، لزوم نمود کثرت و توجه توأمان به تفاوت و برابری است. سیاست با هم‌زیستی و پیوند انسان‌های مختلف شکل می‌گیرد. بدون کثرت انسان‌ها، سیاست وجود نخواهد داشت، سیاست تمرین تکثرگرایی است و کثرت قانون زمین است (Arendt, 2005: 93). کثرت یک واقعیت است، قانون جهان است و وضع بشر است. امر سیاسی را باید در همبستگی هویت‌های مختلف جستجو کرد و ارزش کنش هماهنگ در این است که تجلی تنوع بشری است. اشتراکات بشر از نظر آرنت از تفاوت‌ها نشأت می‌گیرد و جنبش‌های سیاسی در چنین مسیری هموار می‌شوند. کثرت برای حیات عملی و حیات نظری امری محوری است، شرط عمل و همزمان شرط قضاوت و اندیشیدن نیز است. تکثر جهانی باید حفظ شود و هر آن‌چه را سبب نابود ساختن این تکثر می‌شود از جمله جنگ، کشتار جمعی و مانند آن باید از بین برد.

برخلاف متفکرانی چون افلاطون و کانت که انسان را دارای سرشت ثابت می‌پنداشتند، برای آرنت انسان دارای سرشت ثابت و از پیش تعیین شده‌ای نیست، بلکه دارای وضع بشری است. سیاست را نباید به ساحتی برای تقلیل انسان‌ها به همدیگر و همسان‌سازی آنان بر اساس مؤلفه‌های مشترک تعریف کرد، بلکه امر سیاسی ساحت باورهای متکثر تقلیل‌ناپذیری است که هر کدام دارای هویت و غیریت خاص خویش است. ساحت عمومی نیز به نحو همزمانی جهان مشترکی است که افراد را گرد هم جمع می‌کند و هم مانع فروکاستن و تقلیل افراد به یکدیگر می‌شود. ادغام ما به یک اراده عمومی واحد یا تکرار همان (the same) جلوگیری می‌کند (Arendt, 2005: 95). سیاست آن چیزی است که کسانی را که کاملاً دیدگاه‌های متفاوتی با

هم دارند در یک برابری نسبی قرار می‌دهد و در تقابل با تناقض‌های آشتی‌ناپذیرشان متشکل می‌سازد. تأکید بر مفهوم نسبی بر وضعیت رابطه‌مندی افراد اشاره دارد که در فضای عمومی نمود و تجمع می‌یابند. چنین رابطه‌مندی این امر را تضمین می‌کند که هر فردی در ضمن فردیت و بی‌مانندی درون شبکه‌ای است که کثرت خود را حفظ می‌کند (Arendt, 2003: 224).

در توصیف مفهوم قدرت خلاقیت نه به سرشت انسان، بلکه تمرکزش بر وضعیت انسان است تا از این منظر به این امر مهم صحنه‌گذار که انسان قدرت خلق و ساختن وضعیت‌های جدید و برابر را دارد. از نظر او در عصر تاریکی پناه بردن به امید و روشنایی نامعلوم در آینده، کاری پوچ و بی‌معناست و به جای صبر و انتظار بر اصلاح امور، زایش را پیشنهاد می‌کند؛ یعنی اقدام در لحظه یا حضور در اکنون. آرنست با نفی و انکار سنت فلسفه غرب از جمهوری افلاطون تا هستی و زمان هایدگر که بر مرگ و میرایی متمرکز بود، به آغازهای نو آری می‌گوید، نه به منظور ارائه استدلال‌هایی متافیزیکی درباره ماهیت هستی، بلکه به منظور نجات اصل بشریت.

ملاحظه پایانی وی پیرامون زایش نشان می‌دهد که انسان این ظرفیت و قابلیت را دارد که بتواند همواره وضع موجود را تغییر دهد، خود را از آن بازشناسد و امری نو خلق کند. زایش که واژه‌ای زنانه است، این توانایی را دارد که ناجی بشریت باشد. درحالی که امید میلی‌کنش‌پذیر و معطوف به نتیجه‌ای در آینده‌ای نامعلوم است، زایش در خود کنش‌مندی با ریشه‌ای هستی‌شناختی دارد. بدین معنا که همیشه قادریم خود را از وضع موجود جدا کرده و چیزی نو را آغاز کنیم. به هنگام سختی، امید شاید نتواند ما را نجات دهد، اما زایش چنین توانایی دارد (Arendt, 2006: 150). این واقعیت که زندگی انسان با ولادت آغاز می‌شود و همین سرچشمه کنش او و تفاوت او است. در واقع امکان کنش آزادانه از این‌جا آغاز می‌شود. تمایز جدی که آرنست بین دو مفهوم وضعیت انسان و سرشت انسان قایل شده موضوع مهمی است.

۳. باتلر: امرسیاسی و نظریه اجراگری تجمع

محور اصلی کتاب یادداشت‌هایی پیرامون نظریه اجراگری تجمع، تبیین وضعیت سیاسی معاصر و جنبش‌های مختلفی است که در هنگام نگارش کتاب در حال وقوع بود. تحلیل این رخدادها و جایگاه محوریشان بر اساس مفهوم امرسیاسی در اندیشه آرنست در چارچوب مقولات اجراگری، تکثر و بدنمندی مفهوم‌پردازی و بازتعریف شده است. مجموعه مقالاتی که در آن باتلر به موضوعات مختلفی چون سیاست جنسیتی و حق نمود، سیاست خیابان، اخلاق هم-

زیستی، مسئولیت و بدن آسیب‌پذیر پرداخته است. اگرچه موضوعات این کتاب پیرامون عناوین مختلفی است، اما روش و مبانی نظری مشترکی دارد و در مجموع تمام بخش‌های آن از استقلال منسجم و منطقی برخوردار است (Pulkkinen, 2018 : 130). باتلر بر اهمیت بدن، اجراگری، دیگربودگی و عاملیت گروهی در شکل‌دادن به هویت‌های جمعی به‌ویژه در تجمع‌های معاصر تأکید می‌ورزد. عمل تجمع^۳ به زعم وی نوعی هنر نمایش است که با آن افراد روش‌های جدیدی برای تفکر، عمل و حضور در جهان ایجاد می‌کنند. گرچه اندیشه آرنست در فهرست یا عنوان اصلی کتاب نیامده، اما در جای جای کتاب به مفاهیم و نقل قول‌های وی در اندیشه سیاسی ارجاع داده است.

باتلر در این کتاب از موضع خود پیرامون اجراگری در معنای عاملیت فردی گذر کرده و به خوانش‌های عمومی و جمعی از این مفهوم گرایش می‌یابد. محور اندیشه وی این است که هویت‌های جمعی را در ارتباط با اجراگری متکثر و بدنمند مفهوم‌پردازی کند. تلقی وی از نظریه اجراگری تجمع را از دو جنبه می‌توان بررسی کرد: نخستین قرائت وی از مفهوم اجراگری به سال ۱۹۹۰ برمی‌گردد که به ارتباط با زبان و کنش‌های گفتمانی پرداخته است. در این جا وی متأثر از نظریه کنش‌گفتاری جان آستین به ظرفیت گفتار و تنوع روش‌های استفاده از زبان در اجرای عمل‌های متفاوت اذعان کرده بود. از نظر آستین گفته‌هایی وجود دارند که به جای ارتباطی بودن عملی را انجام می‌دهند و آن‌ها را اجرایی می‌نامید، زبان را باید در حوزه‌های مختلف اجرا کرد^۴ (Austin, 1970: 180). اما باتلر به دلیل مطالعات جنسیتی با تأمل پیرامون اجراگری در ارتباط با عمل‌های بدنمند از تمرکز یکجانبه فرد بر گفتمان فراتر رفت (Thonhauser, 2019: 203). این به معنای عدم اهمیت زبان یا گذر از این حوزه نیست، بلکه به این معناست که اجراگری می‌تواند بر عمل حضور بدنمند در فضایی خاص تکیه کند، بدون این‌که چیزی گفته شود یا به نحو زبانی بیان شود. در وهله دوم درحالی‌که خوانش‌های قبلی باتلر درباره اجراگری بر این مسئله تمرکز دارد که چگونه افراد درون قالب‌ها و چارچوب‌های هنجاری عاملیت دارند، تمرکز جدید بر کثرت حوزه اجراگری، وی را به طرح این مسئله سوق می‌دهد که گروه‌های مختلف با خواسته‌های متفاوت چگونه می‌توانند عاملانی هماهنگ باشند. باتلر نظریه اجراگری جمعی را در یک معنای جدید پیشنهاد می‌کند، بر اساس این نظریه اجراگری جمعی خودش را از طریق کنش‌های بدنمند و متکثر نشان می‌دهد (Ibid).

در بخش اول کتاب یعنی یادداشت‌های جنسیتی و حق نمود، وی بر اجرای کنش‌های بدنی و اهمیت تمرکز بر مفهوم جنسیت در تجمع تأکید کرده است. ابتدا از مقاومت‌های فردگرایانه

در برابر هنجارهای جنسیتی آغاز می‌کند و سپس به اجراگری بدن‌های هماهنگ که مطالبات سیاسی و اجتماعی مختلفی دارند می‌پردازد. بدن‌ها این‌جا هستند، در فضا قابل مشاهده هستند، و با هم کنش‌های متقابل دارند. بدن‌ها صرفاً نیروی حیاتی خاموشی نیستند که با روش‌های موجود قدرت مقابله کنند. در عوض آن‌ها خود شیوه‌های قدرت، تعابیر بدنمند و درگیر کنش و عمل اتحاد هستند. بدن‌ها مولد و کارآمد هستند. فضای جدیدی «بین» بدن‌های متحد بوجود می‌آید و آن بدن‌های کنش‌ورز با اتحاد خود فضاهای موجود در جهان را تسخیر می‌کنند. برای رسیدن به چنین حقی یعنی حضور در فضای نمود به مقاومت و مبارزه نیاز است و البته چنین مقاومتی تنها با دو وجه جدایی‌ناپذیر بدنمندی و تکثر قابل تحقق است (Butler, 2015: 50).

نقش بدن در مقاومت اجتماعی و سیاسی بسیار مهم است و روش‌هایی وجود دارد که از طریق آنها می‌توان از شیوه‌های بدنی جمعی برای به چالش کشیدن هنجارهای مسلط و ایجاد امکانات جدید جهت تغییرات اجتماعی و سیاسی استفاده کرد. پرسش محوری این است که چگونه می‌توان از حرکات بدنی برای به چالش کشیدن هنجارهای مسلط و ساختارهای قدرت استفاده کرد؟ هنگامی که افراد گرد هم می‌آیند تا در مقاومت جمعی شرکت کنند، آنها فقط درگیر یک تمرین عقلانی یا شناختی نیستند، بلکه بدن و احساسات خود را نیز در این فرآیند درگیر می‌کنند.

ژست بدنی، حرکت عمومی، اشغال یک فضا، به هم ریختن یک هنجار، تشکیل گروه، نیروی اشاره‌ای و عاطفی یک تجمع - همه این‌ها شیوه‌هایی برای اجرای امر سیاسی هستند (Ibid: 35). ژست‌ها و حرکات بدنی فقط ژست‌های نمادین نیستند، بلکه ابزاری برای احساس حضور و خواسته‌های افراد در حوزه عمومی هستند. افراد از طریق اعمالی مانند سرود خواندن، رقصیدن، راهپیمایی و اشغال فضاهای عمومی، نه تنها حضور و خواسته‌های خود را در عرصه عمومی احساس می‌کنند، بلکه روش‌های درک و تجربه بدن از رویدادهای اجتماعی و فرهنگی را نیز تغییر می‌دهند. تغییرات اجتماعی و سیاسی فقط به تغییر قوانین یا سیاست‌ها مربوط نمی‌شود، بلکه شامل تغییر روش‌هایی است که ما از طریق آن بدن و هنجارهای اجتماعی و فرهنگی خود را درک و تجربه می‌کنیم. بدن خصوصی شرط اصلی داشتن بدنی عمومی است، اما این موضوع در حد یک نظریه نیست چنان‌که مدنظر آرنت بود، بلکه همچنین عامل اصلی تجمع‌های اجتماعی و سیاسی است (Butler, 2015: 87).

در بخش دوم کتاب یعنی بدن‌های متحد و سیاست خیابان که به همبستگی‌های سیاسی معاصر می‌پردازد، امر سیاسی آرنت برای تفسیر چنین جنبش‌هایی با محدودیت مواجه می‌شود

و باتلر در این جا به نقد تمایز جدی آرنت بین امر خصوصی و امر عمومی می‌پردازد (Ibid: 71). فهم باتلر از اجراگری متکثر و بدنمند به واسطه یک هستی‌شناسی رابطه‌مند از بدن شکل گرفته است. بر مبنای چنین هستی‌شناسی بدن‌ها رابطه‌مند هستند تا جایی که آن‌ها به شبکه‌ای از پیشرفت نیاز دارند. وی می‌خواهد به این موضوع بپردازد که چگونه بدن‌ها در حوزه عمومی جمع می‌شوند و شبکه مقاومت همگانی را تشکیل می‌دهند (Butler, 2015: 184).

بر اساس این خطوط فضای نمود را نباید فقط به عنوان حوزه گفتار و کنش‌های امر عمومی فروکاست. در این جا نظریه اجراگری فراتر از کنش‌های گفتاری است و کنش‌های بدن‌مند هماهنگ را شامل می‌شود که بدون تکیه بر گفتار هم شکل می‌گیرد. وی با تأکید بر نقش بدن در سیاست، اظهار می‌دارد که برای تحلیل تجمع‌ها بازتعریف حوزه عمومی امری ضروری است (Bierhanzl, 2021: 46). این پرسش محوری را مطرح می‌کند که چه افرادی واجد شرایط بازشناسی هستند و حق ظاهر شدن در جامعه آزاد را دارند و کدامین افراد تحت سلطه گفتمان به عنوان سوژه شناخته نمی‌شوند؟ فضای نمود فضای کنش بدن‌هاست، بدن‌های متکثر. اما تنها سیاست جنسیت مدنظر وی نیست، بلکه این سیاست باید خود را با دیگر هویت‌های جمعی نیز متحد سازد^۵ (ibid: 66-75).

در نظریه اجراگری تجمع باتلر مخالف نگرش‌هایی است که معتقدند برای تجمع باید به شکل‌های اجتماعی موجود با هویت جمعی برگشت. بر مبنای چنین نگرش‌هایی افراد باید از قبل خودشان را در ارتباط با گروه یا مقوله‌ای معرفی کنند که به نحو جمعی به آن وابسته هستند (مثل دگرجنسها، سیاه‌پوستان، زنان و کارگران یقه‌سفید). باتلر به یک چالش هنجاری و هستی-شناختی علیه چنین نگرش‌هایی معتقد است. در یک ساحت عمومی وی استدلال می‌کند که تمرکز بر هویت گروهی و عضویت گروهی اغلب پویایی اجتماعی تجمع‌های عمومی را نادیده می‌گیرد. فرض وی این است که تجمع بیشتر در ارتباط با عدم تجانس و ناهمگونی تشکیل می‌شود نه نظریه‌هایی که بر هویت و شناسایی تمرکز می‌کنند (Ibid).

باتلر پیشنهاد می‌کند که تمرکز بر یک هویت خاص ضعیف‌ترین نوع استراتژی در ارتباط با جنبش‌های سیاسی پیشرو است. وی حمایت از ائتلاف‌هایی را امیدوارکننده می‌داند که تضادهای درونی خود را فعالانه با هم درمی‌آمیزند، و از طریق آن همکاری و عمل هماهنگ را در مواردی که افراد با یکدیگر اختلاف نظر دارند یا در تضاد هستند امکان‌پذیر می‌سازند. وی بر کنش‌های متکثر و بدنمندی از آزادی تأکید دارد که نه هویت جمعی و نه فهمی هماهنگ از عمل هماهنگ شکل می‌دهد. وی مجامع عمومی بسیاری را برای نشان دادن صورت‌های

کنش مند متکثر نشان می‌دهد که با خیل عظیمی از عدم تجانس و ناهمگونی و تضاد درونی شناخته می‌شوند. ما در جهان با کسانی زندگی می‌کنیم که هرگز انتخاب نکرده‌ایم (Ibid: 111). در این راستا باتلر به مفهوم کثرت آرنت رجوع می‌کند و تأکید می‌کند که کثرت یک مفهوم ساده‌لوحانه از تجمع تفاوت‌ها و یا هماهنگی آن‌ها و تقلیل‌شان به همدیگر نیست، بلکه بازشناسی و تصدیق دیگربودگی است که ممکن است هرگز با هم تلفیق نشوند و یا تضاد آشتی‌ناپذیرشان کمابیش ادامه یابد، اما با این وجود در یک هدف سیاسی یا اجتماعی مجبور به همکاری باشند. ما تعهدی اخلاقی و سیاسی داریم تا هویت «دیگری» را حفظ کنیم چه با آن موافق باشیم چه مخالف (Ingala, 2018: 42).

۴. باتلر ستایشگر آرنت یا منتقد وی

باتلر مفهوم امر سیاسی آرنت را یکی از منابع مهم شکل‌گیری تأملاتش درباره‌ی عاملیت سیاسی و اجتماعی قلمداد می‌کند (Ingala, 2018: 40). فضای نمود و اهمیت بیناسوبژکتیویته‌ی امر سیاسی، رابطه‌مندی و جایگاه تکثر در امر سیاسی خوانش‌های اخیر باتلر در موضوعات اجتماعی و سیاسی را شکل داده است. اشتراک فکری و قرابت بین این دو روشن است، هر با واقعیت‌های سیاسی و اجتماعی زمانه‌ی خود درگیر هستند و با ارائه‌ی نظریات انتقادی در پی پاسخی مناسب به چنین شرایط نوظهوری هستند (Pulkinen 2018; Kellogg 2018, 360). از سوی دیگر تعامل باتلر با آرنت دو جانبه است و تنها به چنین تفاسیر ایجابی منجر نمی‌شود و بررسی و تحلیل انتقادی چنین تعاملی تا حدودی پیچیده است. برخی از محققان بر جنبه‌هایی از خوانش باتلر از آرنت تأکید می‌کنند که بحث‌برانگیز و انتقادی است و در نتیجه باتلر را متعهد به متون آرنت نمی‌دانند (Loidolt, 2018: 188). در ادامه تحلیلی انتقادی از باتلر را در سه ملاحظه و در چارچوب برخی از مهم‌ترین مفاهیم آرنت ارائه خواهیم کرد.

۱.۴ کثرت یا دیگربودگی

تحقق کنش هماهنگ (آرنت) و اجراگری تجمع (باتلر) مستلزم گذر از مفهوم فردگرایی است. گرچه تغییر می‌تواند در سطح فردی اتفاق بیافتد، اما تجربه‌ی جنبش‌های سیاسی و اجتماعی معاصر نشان می‌داد که افراد در بستر روابط تغییر می‌کنند، و این‌گونه ساختارهای جدیدی ایجاد و قبلی‌ها برجسته می‌شدند. به این ترتیب، آنان از یک پروژه‌ی فردی که غایتش بازسازی سوژه

است، به زندگی در ملازمت دیگران پرداختند. باتلر کثرت را با ارجاع به آرنت به کار می‌برد، اما وی آن را به معنای وضع بشر و بر اساس مفهوم زایش به کار نبرده است و در پی حذف وجه پدیدارشناختی این مفهوم است. کثرت در ارتباط با هستی‌شناسی اجتماعی بار معنایی گسترده‌تری می‌یابد و در چهارچوب مفهوم دیگربودگی بسط می‌یابد. دیگربودگی برخلاف مفهوم کثرت نیازی به جمع‌های منسجم با مطالبات یکسان ندارد، بلکه به تفاوت‌های درونی ارجح می‌نهد. در نتیجه به جای تأکید بر افراد متعدد و تقلیل آن‌ها به یک خواسته یکسان سیاسی از «گروه‌ها»، «اقلیت‌ها»، «ملت‌ها»، «شکل‌های فرهنگی»، «تجمع‌ها» و «جنسیت‌ها» بی‌با خواسته‌ها و هویت‌های متفاوت حمایت می‌کند.

بازتعریف فلسفی - سیاسی باتلر از مفهوم کثرت اساساً در همان پرسش محوری انسان چیست نشأت می‌گیرد. وی به جای آن‌که از منظری پدیدارشناختی و وجودی (خوانش آرنتی) به پرسش انسان چیست پاسخ دهد، پرسشی را مطرح می‌کند که به دلیل شرایط نوظهور زمانه وی بسی گسترده‌تر از این پرسش قدیمی است. چه کسانی را می‌توان انسان نامید؟ به عبارت دیگر آنان که حق نمود و حضور در فضای عمومی را دارند باید چه ویژگی‌های داشته باشند؟ پاسخ آرنت واضح بود، اما فیلسوفان معاصر چون باتلر به دلیل بحران‌های نوظهور غیر منطقی بود. در آرنت کنشی هماهنگ و متکثر در ساحت عمومی انسان را در جایگاه محوری امر سیاسی قرار می‌داد. اما مفهوم کثرت در هستی‌شناسی اجتماعی باتلر دارای چنان ظرفیت گسترده‌ای است که هرگونه دیگری را می‌تواند دربرگیرد و اینجاست که محور و خواستگاه اندیشه وی نه کثرت، بلکه دیگربودگی است. باتلر بر عدم شفافیت مفهوم دیگری و محدودیت‌های درک ما از افراد دیگر و همچنین بر چگونگی بازشناسی خود ما از طریق مواجهه با دیگری تأکید کرده است. به رسمیت شناختن دیگری، مسئولیت در قبال دیگری، مراقبت از خواسته‌های دیگری ادعاهایی هنجاری هستند که متافیزیک سنتی را به چالش می‌کشد و راه را برای هستی‌شناسی اجتماعی و اخلاقی جدید هموار می‌کند.

عاملیت و اجراگری برای همه انسان‌هاست و هویت جمعی برای باتلر تعریف ثابتی ندارد، بلکه همواره می‌تواند در تعریف نامحدود، دردسرساز، نابهنجار و ناسازگار با یکدیگر باقی بماند - موضوعی که در آرنت مغفول مانده است - و همزمان تجمع‌های همگانی بر ضد ساختارهای ضد کثرت اجرا کنند. هیچ انسانی نمی‌تواند به تنهایی انسان باشد و هیچ انسانی نمی‌تواند انسان باشد مگر این‌که با دیگران و در شرایط برابر عمل کند. ادعای برابری نه تنها در کثرت گفتاری یا کنش‌مند و در حوزه عمومی (آرنت)، بلکه دقیقاً زمانی مطرح می‌شود که بدن -

های متفاوت در حوزه‌های مختلف در کنار هم نمود دارند و با پذیرش تضادهای آشتی-ناپذیرشان عاملیت سیاسی و اجتماعی را به همراه دارند (باتلر). تحلیل آرنت از امر سیاسی در برابر همبستگی‌ها و جنبش‌های مختلف معاصر با محدودیت مواجه می‌شود. زیرا از منظری باتلری تمرکز بر یک هویت خاص بدترین نوع استراتژی در ارتباط با جنبش‌های سیاسی پیشرو است. وی حمایت از ائتلاف‌هایی را امیدوارکننده می‌داند که تضادهای درونی خود را فعالانه با هم درمی‌آمیزند، و از طریق آن همکاری و عمل هماهنگ را در مواردی که افراد با یکدیگر اختلاف نظر دارند یا در تضاد هستند امکان‌پذیر می‌سازند.

باتلر را از این منظر باید ستود که سیاست را بسی گسترده‌تر از تکثر و تجمع مردان برای کنشی هماهنگ تعریف می‌کرد (تفسیری که آرنت ارائه داده بود)، تعریفی که با تعلقات فرهنگی، هویت‌های جنسیتی، ملیت‌های مختلف، نژادها و طبقات ستم‌دیده بیگانه بود. امروزه دیگربودگی بیش از پیش در حوزه‌های مختلف دینی، مهاجرت، نژادی، جنسیتی، فرهنگی و قومی در حال ظهور است. بر همین اساس باتلر افق‌های جدیدی در مواجهه با بحران‌ها و معضلات اجتماعی، اخلاقی و سیاسی در جامعه معاصر گشود. اجراگری تجمع فرصتی برای بازاندیشی و اشکال‌جدیدی از اجراگری و عاملیت تجمع‌ها مهیا می‌کند که پیشتر همواره به حاشیه رانده شده بودند.

۲.۴ حیات بدنمند و امر سیاسی

یکی از مهم‌ترین نقدهایی که به آرنت وارد است تفسیر ذات‌باورانه و طبیعت‌گرایانه وی از امر خصوصی است، در مقابل برای حوزه عمومی شأن تاریخی و برساخت‌گرایانه قائل است.^۷ وی همچنین نقش و اهمیت ساحت خصوصی را در امر سیاسی نادیده گرفته است و آن‌را به عنوان یک حوزه پیشاسیاسی در نظر گرفته و در نتیجه افراد بی‌شماری در حوزه‌های مختلف - جنسیت، نژاد و طبقه - در این تقسیم‌بندی مورد غفلت قرار گرفته‌اند.^۸ باتلر حوزه خصوصی را از طریق نقد مفاهیم سنتی حوزه عمومی، تأکید بر شیوه‌هایی که قدرت در زندگی روزمره اعمال می‌کند، و به رسمیت شناختن حوزه خصوصی به عنوان جلوه‌گاه مبارزه و منازعه، به امر سیاسی متصل می‌کند. از این منظر حوزه‌های خصوصی می‌توانند مکان مهمی برای اجراگری تجمع‌ها باشند، زیرا فضایی برای افراد و گروه‌های طرد شده فراهم می‌کنند تا هنجارها و گفتمان‌های مسلط قدرت را به چالش بکشند و استراتژی‌هایی برای مقاومت و کنش سیاسی گروهی ایجاد کنند.

حیات بدن شرطی پیشینی و ضروری برای تحقق اهداف بزرگ زندگی سیاسی است. آرنت این نکته مهم در باتلر را فراموش می‌کند که کنش همیشه به واسطه بدن حمایت می‌شود. حمایت مادی کنش تنها بخشی از کنش است، بخش دیگر آن مبارزه بر سر کنش است، به ویژه در مواردی که مبارزه بر سر غذا، اشتغال، جنسیت و حرکت است. برای بازاندیشی در فضای نمود به منظور درک بهتر قدرت و تأثیر تجمع عمومی در عصر حاضر باید ابعاد بدنی کنش، یعنی آنچه که بدن نیاز دارد و می‌تواند انجام دهد درک کنیم به ویژه موقعی که ما باید به همبستگی بدن‌ها فکر کنیم. برای این که سیاست رخ دهد باید بدن‌ها نمود پیدا کنند و سیاست همیشه یک سیاست بدنی است.

انکار حیات بدنمند و اهمیت آن در سیاست توسط آرنت حیرت‌انگیز است مگر غیر از این است که مردم باید سیر باشند، سرپناه و امرار معاش و میزانی از رفاه اقتصادی داشته باشند تا به امر سیاسی گرایش یابند. باید با باتلر همصدا بود که مقدمات و تدارکات یک زندگی شایسته زیستن را نه امری پیشاسیاسی، بلکه در اساس سیاسی دانست و همچنین تأکید کرد که تجمع‌ها ابتدا و در اساس به عنوان موجودات جسمانی و بدنمند فضا را اشغال کرده و در میدان هستند. وی به خوانش آن دسته از متفکران فمینیست می‌پیوندد که آرنت را به «فراموش کردن بدن» متهم می‌کنند و به این واقعیت اشاره می‌کند که آرنت بدن را نه همچون بدنی زیسته بلکه به عنوان یک عامل قدرتمند عمل نادیده می‌گیرد.

اندیشه آرنت را همچنین باید از این منظر با چالش مواجه کرد که هر خیزش و تجمعی را به عنوان امر سیاسی نمی‌پذیرفت، به ویژه اگر بر سر مطالبات اقتصادی و یا معضلات اجتماعی بود. اما نگرش باتلر همه جانبه و جامع‌تر است و تأکید داشت که جنگیدن بر علیه توزیع ناهموار ناپایداری‌ها و تلاش برای زندگی بهتر، خود امری سیاسی است و می‌تواند عامل مهمی در ایجاد تجمع‌های اعتراضی باشد. وقتی جمعیت به غیر از میدان اصلی در خیابان یا کوچه و محله‌هایی که به خیابانهای اصلی راه ندارند جمع می‌شوند اتفاق دیگری رخ می‌دهد. در چنین لحظه‌ای دیگر سیاست فقط منحصر به فضای عمومی و متمایز از فضای خصوصی تعریف نمی‌شود، بلکه چگونگی شکل‌گیری سیاست در خانه یا خیابان و محله و نیز فضای مجازی که فضای عمومی بدون مرز است صورت می‌پذیرد. این یعنی بین فضای عمومی و خصوصی دیگر مرزی وجود ندارد. از این رو، در تجمعات عمومی و جنبش‌های بزرگ باید به چگونگی و نحوه به چالش کشیدن مرز بین فضای عمومی و فضای خصوصی اندیشید.

با نگاهی به جنبش‌های معاصر خوانش باتلر را باید واقع‌بینانه‌تر و منطقی‌تر از آرنت قلمداد کرد. در دو دهه اخیر همواره با تجمع‌هایی روبرو شده‌ایم که علی‌رغم طرد شدن از ساحت عمومی کماکان بر سر حقوق و خواسته‌هایشان عاملیت و مقاومت نشان داده‌اند، از تجمع عمومی کارگران غیرقانونی، مهاجران و زنان گرفته تا همجنس‌گرایان و سیاه‌پوستان. کسانی که از سیاست موجود طرد شده‌اند و به هیچ دولت-ملت یا تشکیلات دولتی معاصر تعلق ندارند و توسط کسانی که به دنبال انحصار واقعیت هستند، «غیر واقعی» تلقی شده‌اند. دیگربودگی آنان آن‌جا اهمیت می‌یابد که حتی پس از حذفشان از حوزه عمومی عاملیت و مقاومت فعال را در تجمع‌ها دارند. آن‌چه در آرنت قابل درک نیست مواجهه وی با مفهوم دیگربودگی است چگونه می‌توان چشم بر طردشدگان و دیگری‌های ساحت خصوصی بست؟

۳.۴ ماهیت رابطه‌مندی امر سیاسی

مفهوم امر سیاسی عمدتاً در آثار باتلر و آرنت به عنوان یک ویژگی یا خصیصه آشکار می‌شود. علاوه بر این امتناع تعریف امر سیاسی مانع از این نمی‌شود که از شرایط آن نتوان سخن گفت. در این جا خوانش ثابت و رسمی از امر سیاسی ارائه نمی‌شود، بلکه بیشتر پرسش انتقادی از شرایط امکان یا امتناع آن مطرح است. امر سیاسی نه به عنوان یک خاصیت یا جوهر، بلکه به عنوان یک رابطه تلقی شود. امر سیاسی برای آرنت فقط در «بین» انسان‌ها یافت می‌شود. باتلر نیز به نحو مشابهی امر سیاسی را در معانی رابطه‌مندی طرح می‌کند و با آرنت موافق است که آزادی از من و یا تو به تنهایی به وجود نمی‌آید. بلکه می‌تواند به عنوان یک رابطه «بین» ما و در حقیقت میان ما اتفاق بیفتد. بنابراین مسئله در این جا یافتن کرامت انسان درون هر فرد نیست، بلکه فهم انسان به عنوان موجودی اجتماعی است، هیچ انسانی نمی‌تواند به تنهایی انسان باشد و هیچ انسانی نمی‌تواند انسان باشد مگر این که با دیگران و در شرایط برابر عمل کند. باتلر بر برابری آرنت که شاخصه آن گفتاری و کنش‌مند است، بعد بدنمندی را می‌افزاید. برابری بدن‌ها از طریق کنش و حرکت‌های اجراگرایانه است که فضای نمود را ایجاد می‌کند. باتلر به طور کلی و به نحو رادیکالی با اندیشه آرنت درگیر می‌شود و او را نماینده نوع خاصی از رویکرد فلسفی می‌بیند، رویکردی که به طور اساسی شامل تمرکز بر مسئله کلی «انسان» است. وی خوانش عمیقاً متفاوتی از فلسفه دارد و این تفاوت رویکرد به بهترین وجه از طریق پرسش پیرامون «انسان» و پاسخ وی به این موضوع آشکار می‌شود. اولی خوانشی پدیدارشناختی -

وجودی به آن دارد و این پرسش مطرح می‌کند که «انسان چیست؟» یا «وضعیت انسان چیست؟ و دومی با تمرکز بر هنجارهای معاصر می‌پرسد چه کسی را می‌توان انسان تلقی کرد؟ باتلر و آرنت هر دو مفهوم فردگرایانه از آزادی را مورد انتقاد قرار دادند و بر ارزش سیاسی کنش هماهنگ در رسیدن به مفهوم واقعی آزادی و برابری هم عقیده بودند. باتلر انتقاد آرنت را از آن شکل فردگرایی می‌ستاید که فرض می‌کند آزادی همیشه و فقط یک موضوع شخصی است. آزادی شخصی گرچه مهم است، اما تنها زمانی می‌توان از آن برخوردار شد که حوزه آزادی وجود داشته باشد که بتواند در آن فعالیت کند. این حوزه توسط افرادی که با هم زندگی می‌کنند یا توافق کرده‌اند در جهانی زندگی کنند که در آن روابط بین آن‌ها احساس آزادی فردی آن‌ها را ممکن می‌سازد تولید می‌شود. اما تنها آزادی سیاسی مهم نیست چنان‌که آرنت می‌اندیشید، بلکه آزادی اجتماعی مقدمه آزادی سیاسی است (باتلر). این موضوع ضروری است چون در جستجوی هویت خودمان به مثابه موجودات زنده به دیگر موجودات انسانی و غیرانسانی، یعنی به تمام سیستم‌ها و شبکه‌های حیات، پیوند خورده‌ایم.

۵. نتیجه‌گیری

نقد باتلر به مفهوم سخن‌ورزی و زبان در اندیشه آرنت را نمی‌توان به معنای انکار حوزه گفت‌وگو در اندیشه وی تفسیر کرد، بلکه به این معناست که اجراگری تجمع می‌تواند بر نمود کنش‌های بدنمند در فضایی خاص تکیه کند، بدون این‌که چیزی گفته شود یا به نحو زبانی بیان شود. فراموشی بدن در ساحت عمومی یکی از محدودیت‌های بارز اندیشه سیاسی آرنت است. ژست بدنی، حرکت عمومی، اشغال یک فضا، به هم ریختن یک هنجار، تشکیل گروه، نیروی اشاره‌ای و عاطفی یک تجمع - همه این‌ها شیوه‌هایی برای اجرای امر سیاسی هستند. در وهله دوم درحالی‌که خوانش‌های آرنت درباره کنش هماهنگ محدود به افرادی است که به نحو هماهنگ برای رسیدن به خواسته واحد سیاسی کنش‌ورزی می‌کنند، باتلر در یک خوانش همه‌جانبه و جامع بعد اجراگری دیگربودگی این پرسش را بسط می‌دهد که گروه‌های مختلف با خواسته‌های متفاوت چگونه می‌توانند عاملانی هماهنگ باشند. باتلر نظریه اجراگری تجمع را در یک معنای جدید پیشنهاد می‌کند، بر اساس این نظریه اجراگری جمعی خودش را از طریق کنش‌های بدنمند و متنوع نشان می‌دهد.

اهتمام به امر خصوصی در سیاست معاصر و جنبش‌های نوین جهانی جایگاه ویژه‌ای می‌یابد و نیاز به درکی جامع‌تر از تحلیل امر سیاسی و مفهوم تجمع بوجود می‌آورد و به‌طور مؤثر

به چالش‌های پیچیده زمان ما رسیدگی کند. یکی از حوزه‌هایی که این نقد به‌ویژه مرتبط است، بحث‌های مربوط به نقش فعالیت‌ها و جنبش‌های سیاسی غیررسمی در شکل‌دهی به تغییرات سیاسی است. ایده‌های باتلر در مورد اجراگری تجمع از رویکردهای مختلفی به بحران‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی معاصر مرتبط است و پیام و رسالت قابل توجهی برای جنبش‌های معاصر دارد. تجمع همیشه مشروط و شکننده است و در معرض اختلال و سرکوب صاحبان قدرت است پس ضروری است که بر ابعاد متفاوت‌تری نسبت به گذشته یعنی بدنمندی و اجراگری تمرکز کنیم تا ظرفیت آن در دگرگونی‌ها سیاسی و اجتماعی تقویت شود. سیاست معاصر بیش از هر چیز به اراده مردم نیاز دارد، نه یک اراده فردی، اراده‌ای که تنها در قالب اجراگری‌های تجمع و پذیرش تضادهای درونی گروه‌ها تقویت خواهد شد. تضاد درونی بر اهمیت دیگربودگی در زندگی اجتماعی و سیاسی نیز به‌ویژه به بحث‌های مربوط به دموکراسی رادیکال، عدالت اجتماعی، سیاست هویت مرتبط خواهد شد. کثرت دیدگاه‌ها و تجمع‌ها از ظهور یک ایدئولوژی مسلط یا دیدگاه واحد جلوگیری می‌کند. همچنین هویت ثابت یا از پیش تعیین‌شده را نمی‌پذیرد، افراد را به یک هویت یا دسته‌بندی واحد تقلیل نمی‌دهد. تجمع نیز مستلزم به رسمیت شناختن تفاوت‌های گروهی و تجلیل از تنوع است، نه تحمیل یک معیار اخلاقی یا سیاسی خاص.

باتلر بازتعریف امر سیاسی را در انشعاب و کجروی از مسیر آرنت میسر می‌داند. وی در معنای گسترده‌تر در همان چارچوب مفاهیم فضای نمود، کنش هماهنگ و تکثر تمام هویت‌های جنسیتی، نژادی و طبقه‌ای را زیر چتر امر سیاسی و در چارچوب کنش‌های بدن‌مند متکثر گرد می‌آورد و نظریه اجراگری تجمع را مفهوم‌پردازی می‌کند. اهمیت این نوع تجمع بدان دلیل است که بر نقش کنش‌های جمعی در تشکیل بیناسویژکتیویته و عاملت سیاسی اشاره دارد. به نظر وی گروه‌ها دارای هویت‌های ثابت و ار قبل موجود نیستند، بلکه هویت و عاملیت آن‌ها از طریق مشارکتشان در فرایندهای سیاسی و اجتماعی شکل می‌گیرد، مفهومی که مقدماتش را از آرنت گرفت. وی کتاب نظریه اجراگری تجمع را تنها وسیله‌ای برای رسیدن به غایت و آرمان خاصی قلمداد نمی‌کند، بلکه آن را شکلی حیاتی برای کنش سیاسی، مکانی برای مقاومت، روشی مهم در انکار ساختارهای قدرت و همزمان ایجاد شکل‌های جدیدی از سازمان‌های سیاسی و اجتماعی می‌داند.

پی‌نوشت‌ها

۱. در رابطه با تعامل باتلر با آرنت و جایگاه اندیشه فلسفی، اخلاقی و سیاسی آرنت در نوشته‌های اخیر باتلر می‌توان به منابع زیر اشاره کرد: (Kelz, 2016: 20-21; Lloyd, 2015: 167-192; Schippers, 2014: 54 & 61 & 119; Ingala, 2018: 35-50-100).
۲. منظور جنبش‌هایی است که در میدان تحریر در قاهره، میدان تقسیم در استانبول و جنبش اشغال وال استریت در نیویورک رخ داد.
۳. در این مقاله تجمع را معادل واژه assembly به‌کار برده‌ام، از گردهمایی، جنبش و تظاهرات هم در برخی متون استفاده شده است. اما از آنجایی که این اصطلاح در باتلر می‌تواند هر دو جنبه مثبت و منفی را داشته باشد، در این متن از تجمع استفاده شده است. اجراگری تجمع در نظریه سیاسی و اجتماعی به کنش‌های گروهی بدنمند و متکثر اشاره دارد.
۴. برای اطلاع بیشتر از پیوندی زبان و سوژه در باتلر بنگرید به: (Yaghubi-Notash, Vahid Nejad and Soufiane, 2019: 309-312).
۵. هدف باتلر گسترش نوعی دموکراسی رادیکال برای رهایی از اشکال اقتدارگرایی است. دیگربودگی زمانی قابل فهم است که وجود انواع مختلفی از هویت‌ها حضور داشته باشد، آن‌ها که تصور می‌شود که وجود ندارند. بدین منظور طرد سلسله مراتب طبقه، نژاد، زبان، جنسیت و دین و تمام اشکال اقتدارگرایی محور عمده آثار وی است (اصغری و کریمی، ۱۳۹۹: ۱۴۰ و ۱۴۳).
۶. باتلر سیاست را تنها در راستای هویت گروهی خاصی سازماندهی نمی‌کند و خودش را نیز به عضویت در سازمان‌های زنان همجنس‌گرا، یهودی و یا فلسفه خوانده محدود نمی‌کند.
۷. برای مطالعه بیشتر نقد نگرش‌های ذات‌گرایانه آرنت بنگرید به (Honig, 1995: 135-160).
۸. مواضع آرنت واکنش‌های انتقادی مهمی از جمله آدرین ریچ را برانگیخت و کتاب وضعیت بشری را تراژدی یک ذهن زنانه که از ایدئولوژی مردانه تغذیه کرده است (Rich, 1979: 212).

کتاب‌نامه

- Arendt, Hannah (1998) *The Human Condition*, Chicago: University of Chicago Press.
- Arendt, Hannah (2005), *The Promise of Politics*, New York: Schocken Books.
- Arendt, Hannah (2011) Vaze Bashar, translated by Masoud Olia, Ghoghnoos, Iran. [In Persian]
- Asghari, Muhammad, Karimi, Bayan (2020), "Deconstruction and Deontologicalization of the subject and gender identity: De Beauvoir and Butler" in *Metaphysics*, vol 12, issue 29. pp 131-146. [In Persian]
- Bernstein, Richard J., 'Rethinking the Social and the Political,' *Graduate Faculty Philosophy Journal*, vol. 11, n. 1, 1986, pp. 111-130.
- Austin, J. L. (1975). *How to Do Things with Words*. Cambridge: Harvard University Press

- Butler, Judith (2015), *Notes Toward a Performative Theory of Assembly*, Cambridge: Harvard University Press
- Butler, Judith, (2012) *Parting Ways: Jewishness and the Critique of Zionism* New York: Columbia University Press
- Butler, Judith, and Athena Athanasiou (2013), *Dispossession: The Performative in the Political*, Cambridge Polity Press: UK.
- Chakravorty, Gayatri. 2007. *Who Sings the Nation-State? Language, Politics, Belonging*. Oxford: Seagull Books.
- Dean, Jodi (2008) 'Change of Address: Butler's Ethics at Sovereignty's Deadlock,' in: Judith Butler's *Precarious Politics: Critical Encounters*, edited by Terrell Carver and Samuel Chambers. New York: Routledge: pp. 109–126.
- Honig, Bonnie (1995) "Introduction: The Arendt Question in Feminism, in *Feminist Interpretations of Hannah Arendt*, edited by Bonnie Honig, Pennsylvania: Pennsylvania State University Press. "
- Ingala, Emma, (2018), "From Hannah Arendt to Judith Butler: The Conditions of the Political" in *Subjectivity and The Political*, edited by Gavin Rae and Emma Ingala, New York: Routledge. p. 35-53.
- Lloyd, Moya (2015) *The Ethics and Politics of Vulnerable Bodies*, in: *Butler and Ethics*, edited by Moya Lloyd, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Loidolt, S. (2018). *Phenomenology of plurality*. Routledge: New York.
- Kelz, Rosine (2016) *The Non-Sovereign Self, Responsibility, and Otherness: Hannah Arendt, Judith Butler, and Stanley Cavell on Moral Philosophy and Political Agency*, London: Palgrave Macmillan.
- Mills, Catherine (2007), 'Normative Violence, Vulnerability, and Responsibility,' *differences: A Journal of Feminist Cultural Studies*, vol. 18, n. 2 pp. 133–156
- Rich, Adrienne (1979), *On Lies, Secrets and Silence: Selected Prose, 1966–1978*, New York: Norton
- Pulkkinen, Tuija (2018), "Judith Butler's Politics of Philosophy in *Notes Toward a Performative Theory of Assembly* – Arendt, Cavarero, and Human "Appearing" and "Plurality" in *Redescription*, vol 21, No 2, pp. 128-147.
- Schippers, Birgit (2014) *The Political Philosophy of Judith Butler*, New York: Routledge
- Thonhauser, Gerhard (2019), "The power of Public Assemblies: Democratic politics Following Butler and Arendt" *Political Phenomenology: Experience, Ontology, Episteme*, New York: Routledge. pp. 202-219.
- Villa, Dana (2000), Introduction: The Development of Arendt's political thought in: *The Cambridge Companion to Hannah Arendt*, edited by Dana Villa (Cambridge University press: Cambridge) pp. 1-22
- Yaghubi-Notash, Masoud; Vahid Nejad Mohamad; Mahmud Soufiani (2019), "Language, gender and subjectivity from Judith Butler's perspective", in: *Journal of Philosophical Investigations*, vol 13, pp. 305-315